

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTATYMO
NR. IX-886 15 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Sveikatos apsaugos ministerijos ir Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – NVSC) turimais duomenimis, blogėja situacija kvapų valdymo srityje, 2018 m. padaugėjo gyventojų skundų dėl kvapų gyvenamojoje aplinkoje, nes: 1) NVSC vykdo kvapų kontrolę gyvenamuosiuose ir visuomeninės paskirties pastatuose, tačiau neįgalios prižiūrėti, kaip laikomasi NVSC taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (toliau – TIPK) leidimuose nustatytų su visuomenės sveikatos sauga susijusių sąlygų dėl kvapų valdymo; tokią kontrolę atlieka Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos, tačiau jis neturi reikiamų su visuomenės sveikatos sauga susijusių kompetencijų ir todėl netinkamai atlieka TIPK leidime įrašytų veiklos vykdymo sąlygų, susijusių su visuomenės sveikatos sauga, laikymosi kontrolę; 2) NVSC nepavesta dalyvauti nustatant taršos leidimų sąlygas, susijusias su kvapų valdymu.

Plačiau apie Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo Nr. IX-886 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) rengimo priežastis:

1) Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 15 straipsnyje nustatyta, kad NVSC vykdo kvapų kontrolę gyvenamuosiuose ir visuomeninės paskirties pastatuose. Gyvenamosios aplinkos oro tarša dažniausiai siejama su tam tikros ūkinės veiklos vykdymo reikalavimų pažeidimais ar netinkamu jų įgyvendinimu. Dalis kvapus skleidžiančių ūkio subjektų turi TIPK leidimus, taršos leidimus, kuriuose nustatytų veiklos vykdymo sąlygų, susijusių su kvapų sklidimu, laikymasis vertinamas kvapų kontrolės metu.

Šiuo metu vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 19¹ straipsnio nuostatomis, NVSC derina ūkio subjektų paraiškas TIPK leidimams, kuriuos išduoda Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įgaliota institucija – Aplinkos apsaugos agentūra, gauti, pagal kompetenciją dalyvauja nustatant TIPK leidimo sąlygas kvapų kontrolės srityje (t. y. pateikia su visuomenės sveikatos sauga susijusias kvapų kontrolės sąlygas, kurias Aplinkos apsaugos agentūra įrašo į TIPK leidimą kartu su aplinkosauginėmis sąlygomis).

TIPK leidime įrašytų veiklos vykdymo sąlygų laikymąsi vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymu kontroliuoja aplinkos apsaugos inspektoriai, tačiau jie neturi kompetencijos tikrinti sąlygų, susijusių su visuomenės sveikatos sauga, pvz., kvapų sklidimo mažinimo visuomenės sveikatos saugos reikalavimų, laikymosi. TIPK leidimuose nustatytų sąlygų laikymosi priežiūra teisės aktais nepavesta ir NVSC.

2) Prievolė vykdyti ūkinę veiklą turint TIPK leidimą nustatyta didesnio gamybos pajėgumo ūkio subjektams. Mažesnio pajėgumo ūkio subjektams yra išduodami taršos leidimai, kurių paraiškas derinant ir nustatant taršos leidimų sąlygas NVSC nedalyvauja, leidimuose nenustatomos su visuomenės sveikatos sauga susijusios kvapų kontrolės sąlygos ir atitinkamai nevykdoma šių subjektų galimų kvapų šaltinių visuomenės sveikatos saugos kontrolė.

3) Esamas teisinis reglamentavimas nulėmė, kad 2018 metais padaugėjo skundų dėl kvapų, padidėjo gyventojų nepasitenkinimas ūkio subjektų keliamais kvapais, ilgai trunkančiomis kvapų

kontrolės procedūromis. Pvz., 2017 m. buvo gauti 105 skundai dėl kvapų, iš jų nagrinėti 35 (kitiems nagrinėjimo procedūroms pradėti trūko duomenų), 21 skundo nagrinėjimas baigtas I etape (nenustatytas vietoje kvapas), 9 atvejais skundo nagrinėjimas baigtas II etape (nustatytos kvapą sukėlusios priežastys ir duoti įpareigojimai jas pašalinti), 5 atvejais atlikti kvapų modeliavimai, 2 atvejais nustatytas kvapų higienos normoje nustatytų reikalavimų viršijimas (paskirta administracinė nuobauda), 1 įmonė, pažeidusi minėtus reikalavimus, nutraukė veiklą. 2018 m. buvo gauti 209 skundai dėl kvapų, iš jų nagrinėti 51 (kitų nagrinėjimo procedūroms pradėti trūko duomenų), 28 skundų nagrinėjimas baigtas I etape (nenustatytas vietoje kvapas), 14 atvejų skundo nagrinėjimas baigtas II etape (nustatytos kvapą sukėlusios priežastys ir duoti įpareigojimai jas pašalinti), 7 atvejais atlikti kvapų modeliavimai, 1 atveju nustatytas kvapų higienos normos viršijimas (nuobauda dar nepaskirta, nes apskųstas patikrinimo aktas).

Be to, kvapų kontrolės metu nepakankamai įvertinamas leidimuose nustatytų su visuomenės sveikatos sauga susijusių sąlygų kvapų kontrolės srityje laikymasis, nenustatant taršos leidimuose kvapų sklidimo mažinimo sąlygų, ūkio subjektai neįpareigojami imtis tinkamų kvapų prevencijos ir mažinimo priemonių. Siekiant užtikrinti efektyvų kvapų gyvenamosios aplinkos ore valdymą ir priežiūrą, visų pirma būtina užtikrinti kvapų valdymo priemones, kurios padėtų išvengti kvapų susidarymo taršos šaltinyje, o jiems atsiradus – apribotų jų sklidimą į aplinką, kvapų kontrolę vykdytų kompetentingos institucijos.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija kartu su NVSC.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 15 straipsnio 8 punkte nustatyta, kad NVSC vykdo kvapų kontrolę gyvenamuosiuose ir visuomeninės paskirties pastatuose. Kvapų kontrolę vykdoma vadovaujantis Kvapų kontrolės gyvenamosios aplinkos ore taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. V-885 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 121:2010 „Kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore“ ir Kvapų kontrolės gyvenamosios aplinkos ore taisyklių patvirtinimo“. Kvapų kontrolės procedūros nustatytos atsižvelgiant į kvapo savybes (nepastovus, trumpalaikis, greitai kintantis ir pan.), kvapų atsiradimo priežastis, jų operatyvų pašalinimą (dažniausiai kvapai kyla dėl žmonių ūkinės veiklos netinkamų ar nepakankamai pažangių technologijų taikymo, tinkamų oro valymo įrenginių nebuvimo, aplinkosauginių reikalavimų, taisyklių pažeidimų, aplinkosauginiuose ar kt. leidimuose nustatytų sąlygų nesilaikymo ir kt.), kvapo koncentracijos nustatymo specifiką (kvapo koncentracijos nustatomos taršos šaltiniuose ir po to modeliuojamos, siekiant nustatyti koncentraciją gyvenamosios aplinkos ore, identifikuoti pažeidėją), didelius kvapų tyrimų kaštus (vieno ūkio subjekto atvejo tyrimas su kvapų laboratoriniais tyrimais ir modeliavimu siekia iki 2500 eurų), siekį nustatytomis kontrolės procedūromis efektyviai naudoti valstybės lėšas, pašalinti kvapų atsiradimo priežastis ir kvapus gyvenamojoje aplinkoje nedarant brangių laboratorinių tyrimų ir kt. Už higienos norminių aktų

pažeidimus Administracinių nusižengimų kodekse (45 straipsnis) nustatyta administracinė atsakomybė.

NVSC, vykdydamas kvapų kontrolę, sudaro tarpžinybinę komisiją iš kitų kompetentingų institucijų (savivaldybės, leidimą išdavusios institucijos), dalyvaujančių kvapų valdyme, atstovų. Kvapų kontrolės metu kompetentingų institucijų įvertinamos galimos kvapo atsiradimo priežastys, taip pat vertinami ir galimi ūkinės veiklos leidimuose nustatytų veiklos vykdymo sąlygų pažeidimai (TIPK leidimų, taršos leidimų ir kt.), kuriuos, vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymu, šiuo metu vertina aplinkos apsaugos inspektoriai, tačiau jie neturi žinių ir gebėjimų tikrinti sąlygų, susijusių su visuomenės sveikatos sauga, laikymosi.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 19¹ straipsnio nuostatomis, NVSC derina ūkio subjektų paraiškas TIPK leidimams, kuriuos išduoda Aplinkos apsaugos agentūra, gauti ir pagal kompetenciją dalyvauja nustatant TIPK leidimo sąlygas kvapų kontrolės srityje (t. y. su visuomenės sveikatos sauga susijusias kvapų kontrolės sąlygas). Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 19² straipsnio nuostatas, nustatant taršos leidimų sąlygas, NVSC nedalyvauja.

TIPK leidime įrašytų veiklos vykdymo sąlygų laikymąsi vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymu kontroliuoja aplinkos apsaugos inspektoriai, tačiau jie neturi žinių ir gebėjimų tikrinti sąlygų, susijusių su visuomenės sveikatos sauga, laikymosi, o taršos leidimuose kvapų kontrolės sąlygos, susijusios su visuomenės sveikatos sauga, nenustatomos. TIPK leidimuose ir taršos leidimuose nustatytų sąlygų laikymosi priežiūra teisės aktais pagal kompetenciją nepavesta NVSC.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu numatoma, kad NVSC, vykdydamas kvapų kontrolės procedūras, papildomai prižiūrės, kaip laikomasi NVSC TIPK leidimuose ir taršos leidimuose nustatytų su visuomenės sveikatos sauga susijusių sąlygų dėl kvapų valdymo.

NVSC specialistai pagal kompetenciją kartu su aplinkos apsaugos inspektoriais (kurie kontroliuotų aplinkos apsaugos reikalavimų laikymąsi) galėtų atlikti įmonių patikrinimus – kontroliuoti, kaip laikomasi TIPK leidimų ir taršos leidimų sąlygų, susijusių su visuomenės sveikatos sauga dėl kvapų valdymo. Taigi leidimuose su visuomenės sveikatos sauga susijusių nustatytų sąlygų kvapų valdymo srityje priežiūrą vykdytų kompetentinga institucija – NVSC, turintis žinių, gebėjimų ir patirties šioje srityje. Reikalingus kvapo koncentracijos nustatymus akredituotu metodu galėtų atlikti Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros laboratorija, kurios savininko teises ir pareigas įgyvendina Sveikatos apsaugos ministerija.

Projektu siūlomos priemonės yra būtinos ir proporcingos siekiamiems tikslams, kadangi išplečiant NVSC įgaliojimus kvapų kontrolės srityje, pagerėtų visuomenės sveikatos saugos reikalavimų, susijusių su kvapų sklaidimo mažinimu, laikymosi priežiūra, operatyviau vyktų kvapų kontrolės procedūros, pagerėtų visuomenės sveikatos sauga.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus teikiamą įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas nesusijęs su įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Įstatymo projektas turės būti priimtas kartu su Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimo projektu ir Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pakeitimo projektu, kuriuos rengia Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija ir kuriuose bus tikslinamos nuostatos dėl NVSC dalyvavimo nustatant TIPK leidimų ir taršos leidimų sąlygas, pagal kompetenciją vykdant šiuose leidimuose nustatytų sąlygų kvapų kontrolės srityje priežiūrą, kad vykdant leidimuose nustatytų reikalavimų laikymosi priežiūrą, aplinkos apsaugos inspektorius ir NVSC funkcijos nesidubliuotų. Priėmus įstatymo projektą, nereikės priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas, parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte nėra vartojamos naujai apibrėžtos sąvokos, todėl įstatymo projektas nevertintinas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus įstatymo projektą reikės pakeisti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. spalio 4 d. įsakymą Nr. V-885 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 121:2010 „Kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore“ ir Kvapų kontrolės gyvenamosios aplinkos ore taisyklių patvirtinimo“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

NVSC ir Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros laboratorija, vykdydami valstybės deleguotas funkcijas (kvapų kontrolę gyvenamuosiuose ir visuomeninės paskirties pastatuose), kvapo koncentracijos modeliavimui atlikti perka meteorologinius duomenis iš Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos. Vienam modeliavimui atlikti vienos meteorologinės stotelės duomenys kainuoja 312,97 eurų (2017 m. buvo atlikta 5 kvapo koncentracijos modeliavimai, naudoti 5 meteorologinių stotelių duomenys (jų kaina 1564,85 eurų); 2018 m. atlikti 7 kvapo koncentracijos modeliavimai, naudoti 7 meteorologinių stotelių duomenys (jų kaina 2190,79 eurų); tai sudarė 3755,64 eurų, vidutiniškai – 1877,82 eurų per metus, perkant duomenis iš 6 meteorologinių stotelių). Išplečiant NVSC funkcijas kvapų kontrolės srityje, pavedant papildomai prižiūrėti, kaip laikomasi NVSC TIPK leidimuose ir taršos leidimuose nustatytų su visuomenės sveikatos sauga susijusių sąlygų dėl kvapų valdymo, tikėtina padaugės atvejų, kai bus atliekami kvapo koncentracijos modeliavimai ir meteorologinių duomenų iš Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos pirkimas. Lietuvoje yra 18 meteorologinių stotelių, kurių kiekvienos stotelės duomenys taikomi atitinkamai Lietuvos teritorijos daliai. Modeliuojant kvapus konkrečioje teritorijoje, naudojami paskutinių praėjusių kalendorinių metų konkretios stotelės meteorologiniai duomenys, todėl duomenys turi būti perkami kiekvienais metais. Vykdam naujas funkcijas Lietuvoje, kasmet reikės visos Lietuvos 18 meteorologinių stotelių duomenų. Šiems duomenims pirkti kasmet prireiks 5633,46 eurų, t. y. papildomai kasmet reikės 3755,64 eurų.

Teikiamo įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti papildomai kiekvienais metais reikės 3755,64 eurų biudžeto lėšų.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projektas teikiamas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Taršos leidimų laikymosi priežiūra“, „taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų sąlygų laikymosi priežiūra“, „valstybinė visuomenės sveikatos saugos kontrolė“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra

Teisėtyros ir teisinio vertinimo
skyriaus vedėja

Rita Cicėnienė

[Signature]
2019-02-15

Lietuvos Respublikos
Sveikatos apsaugos ministras

Aurelijus Veryga

2019-02-18

Užduočių valdymo ir
įmonė priėmimo skyriaus
vyriausioji specialistė

[Signature]
Rasa Sinkvičiūtė
2019-02-15